

■ 4. Balassi Bálint

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Balassi Bálint

Ó, nagy kerek kék ég

Ötvennyolcadik

Videns Juliam nec oratione nec ratione in sui amorem inflammari posse, questibus miser coelum, terras et Maria implet, pollicens indignabundus se nullum carmen Juliae gratia deinceps cantaturum!

[Azon nótára]

Ó, nagy kerek kék ég, dicsőség, fényesség,
csillagok palotája,
Szép zölddel béborult, virágokkal újult
jó illatú föld tája,
Csudákat² nevelő, gallyákat viselő
nagy tenger morotvája!

Mi haszon énnekem hegyeken-völgyeken
bujdosva nyavalyognom,
Szörnyű havasokon fene párduc módon
kietlenben bolyognom,
Tövis közt bokorban, sok esőben, hóban
holtig csak nyomorognom?

Medvéknek barlangit, vadak lakóhelyit
mi haszon, hogy bejárom?
Emberek nem lakta földön ily régolta
mi jutalmat várom?
Ha mindenütt éget szerelem engemet,
mind bűm, kínom csak károm.

Sokszor vadászással, szép madarászással
én mind csak azon voltam,
Hogy nagy szerelmemet, ki forral engemet,
szívemben mind megoltsam,
De semmit nem nyertem vele, sőt vesztettem,
mert inkább égtem, gyúltam.

Mert valahol járok s mindig csinállok,
elmémbe mind ott forog
Júlia szép képe, gyönyörű beszéde,
lelkem érte forr, buzog,
Valahova nézek, úgy tetszik szememnek,
hogy mind előttem mozog.

Noha felmetszette szívem közepette
Cupido neki képét
Gyémánt szép bötűkkel maga két kezével,
de mégis szép személyét
Nézni elűz engem, noha nyilván érzem,
hogy csak vallom gyötrelmét.

Más kegyes is engem szeret, de én őt nem,
noha követ nagy híven,
Azért, mert az Isten, csodául nagy bölcsen,
csak Juliára éppen
Minden nagy szépséget e földön úgy szerzett,
hogy senki szebb ne légyen.

Ó, énrám dihűdt, elvesztemre esküdt
igen hamis szerelem!
Miért nem holdultatsz meg annak, kit jártatsz
utánam szerelmessen?
S mire kedvem ellen gyűjtatsz ahhoz engem,
aki megnyerhetetlen?

De te törvényidnek, noha nem vesztenek,
kételen kell engednem,
Zsámolyul vetettél, rabjává ejtettél
mert Juliának engem,
Kínját, hiszem csoda, hogy mintha jó volna,
oly örömet viselem.

Mint az leppentőcske gyertyaláng közibe
magát akartva üti,
Nem gondolván vele, hogy gyertyaláng heve
meg is égeti, süti,
Szívem is ekképpen Julia szénében⁴
magát örömmel fűti.

Hatalmas szemei, haragos beszédi
engem noha vesztenek,
De minden szépségnél, minden szerelemnél
mégis inkább tetszenek,
Rajta esik, hal, vész lelkem, s csak az nehéz,
hogy tart számkivetettnek.

De ám akar medgyen⁵ velem bár szerelem,
szabad legyen már vele⁶,
Csak hogy ezt engedje kínom érdemébe,
hogy amint felmetszette
Juliát szívemben, szinte úgy versemben
is tessék meg szép képe.

Hideg levén kívől, égvén pedig belől
Julia szerelmétül,
Jó hamar lovakért járván Erdély földét
Nem nagy fáradság nélkül,
Ezt öszverendelém, többé nem említvén
Juliát immár versül.

Ez az Juliáról szerzett énekeknek a vége

¹ A latin cím értelme: *Látván, hogy Juliát sem ékes beszéddel, sem okfejtéssel nem gyűjthetja föl szerelmére, a nyavalyás az eget, a földet és a tengereket betölti panaszolkodásával, és bosszúsan ígéri, hogy több éneket Julia kedvéért ezután nem énekel.*

² csuda: tengeri szörny

³ morotva: zárt tengeröböl

⁴ szenében: tűzében

⁵ akar medgyen: akármit tegyen

⁶ szabad legyen már vele: legyen, ahogy akarja

1. Értelmezd a címben foglalt állításokat legalább két-két érdemi megállapítással!

4

a) Ötvennyolcadik:

2

b) [Azon nótára]:

2

2. A költemény Balassi Bálint drámai alkotásában is szerepel. Add meg ennek a műnek a címét!
A drámai alkotás címe:

1

3. A szerelmi költészet milyen mintáit, hagyományait tükrözik a költemény alábbi részletei?
Nevezd meg a hagyományok két-két jellemzőjét is!

6

a) *Mert valahol járok s mindig csinálok,
elmémbe mind ott forog
Júlia szép képe, gyönyörű beszéde,
lelkem érte forr, buzog,
Valahova nézek, úgy tetszik szememnek,
hogymind előttem mozog.*

A líratörténeti hagyomány:

1

A hagyomány jellemzője:

2

b) *Zsámolyul vetettél, rabjává ejtettél
mert Juliának engem,
Kínját, hiszem csoda, hogy mintha jó volna,
oly örömet viselem.*

A líratörténeti hagyomány:

1

A hagyomány jellemzője:

2

4. Nevezd meg a költemény versformáját!

3

a) A strófaszerkezet neve:

1

b) A strófaszerkezet ritmikai képlete és rímképlete:

2

5. Határozd meg, miként kapcsolódnak Balassi Bálint életéhez és életművéhez az alábbi nevek, fogalmak!

7

Bornemisza Péter:

1

inventio poetica:

1

Esztergom:

1

1

Cézia:

1

akrosztikon:

1

poeta doctus:

1

számvisztika:

5

6. Rendelj a következő műfajokhoz egy-egy Balassi-kortársat, alkotót a magyar irodalomból!

1

a) széphistória:

1

b) fabula:

1

c) tragédia:

1

d) históriás ének:

1

e) zsoltárfordítás, zsoltárparafrázis:

6

7. Nevezz meg az 1–3. versszakból három különböző alakzatot példákkal együtt!

1

a) Az alakzat neve:

1

Példa:

1

b) Az alakzat neve:

1

Példa:

1

c) Az alakzat neve:

1

Példa:

4

8. Add meg az alábbi szöképek nevét!

1

a) *Ó, nagy kerek kék ég, dicsőség, fényesség,
csillagok palotája*

1

A szókép neve:

b) *Mint az leppentőcske gyertyalang körjébe
magát akartva üti,*

*Nem gondolván véle, hogy gyertyalang heve
meg is égeti, süti,*

*Szívem is ekképpen Julia szénében
magát örömmel fűti.*

1

A szókép neve:

c) *Ó, én már dihédt, elveszemre esküdt
igen hamis szerelem!*

1

A szókép neve:

d) *lelkem érte forr, buzog*

1

A szókép neve:

9. Teremts összefüggést a műhöz kapcsolt, ismeretlen másolótól származó utolsó bejegyzés és a *Búcsúja hazájától* című Balassi-költemény alábbi részlete között! Válaszodat összefüggő szöveg formájában fejtssd ki!

*Sőt te is, óh, én szerelmes ellenségem,
Hozzám háladatlan, kegyetlen szerelmem,
Ki érdemem*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Összpontszám **40**